

dinsdag

13.12.2011

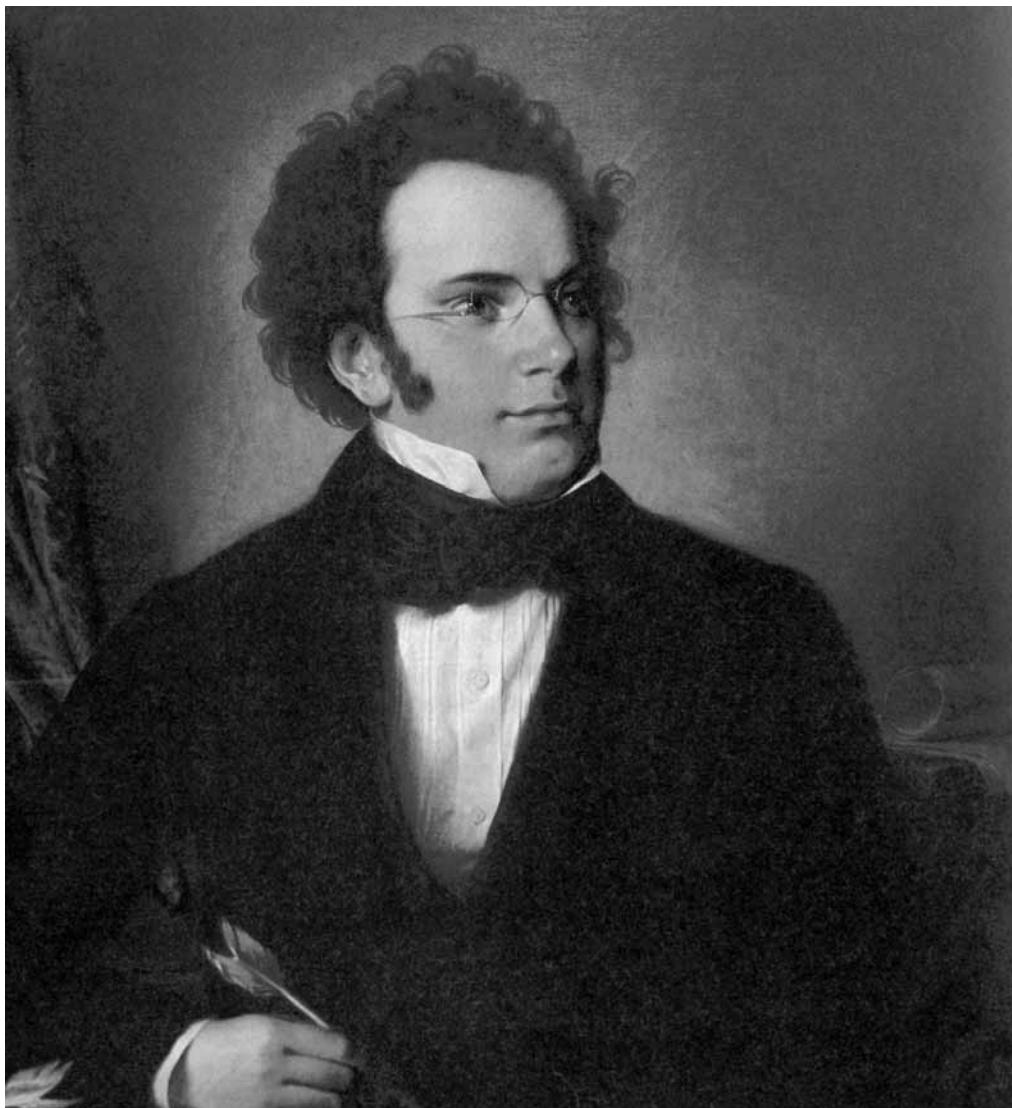
20.00 Kamermuziekzaal

19.15 Inleiding door

Sabien Van Dale

Antje Weithaas, Quirine Viersen, Silke Avenhaus

Beethoven, Schubert & Shostakovich

Biografieën

In 2000 won de Nederlandse celliste Quirine Viersen de Young Artist Award van de Credit Suisse Groupe. Hieraan was een concert verbonden met de Wiener Philharmoniker, onder leiding van Zubin Mehta. Sindsdien bouwde ze aan een carrière die bol staat van de concerten met vooraanstaande orkesten, waaronder het Koninklijk Concertgebouworkest en het St.-Petersburg Philharmonic Orchestra, onder leiding van Bernard Haitink, Valery Gergiev en andere. Quirine bespeelt een cello van Joseph Guarnerius Filius Andreae uit 1715, haar ter beschikking gesteld door het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds.

Quirine Viersen vormt sinds 1996 een vast duo met Silke Avenhaus. Silke is als pianiste een graag geziene gast op grote internationale muziekfestivals en in beroemde zalen. Zo speelde zij onder meer in de Londense Wigmore Hall, het Weense Musikverein en het Amsterdamse Concertgebouw. Ze werkt nauw samen met musici als Thomas Zehetmair, Isabelle Faust en Jörg Widmann, en creëert nu en dan werken die speciaal voor haar geschreven zijn. Tot haar uitgebreide discografie behoort werk van Mozart tot Silvestrov. Sinds enige tijd doceert ze als 'Honorary Professor' aan de universiteit van München.

Antje Weithaas is een van Duitslands meest gevraagde violisten. Haar brede repertoire omvat muziek van Mozart en Beethoven tot Shostakovich en Ligeti, met een speciale plaats voor het minder bekende repertoire van onder meer Hartmann en Schoeck. Ze was soliste bij orkesten als het WDR-Sinfonieorchester Köln en de Los Angeles Philharmonic. Als kamermuzikante vormt ze niet enkel een trio met Quirine Viersen en Silke Avenhaus, maar is ze ook een vast lid van het Arcanto Kwartet. Sinds 2004 is Antje professor aan de Hanns Eisler Hochschule für Musik in Berlijn. Ze bespeelt een viool van Peter Greiner uit 2001.

Uitvoerders en programma

Antje Weithaas: viool

Quirine Viersen: cello

Silke Avenhaus: piano

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Pianotrio in D, opus 70 nr. 1 'Geistertrio' (1808)

- Allegro vivace e con brio
- Largo assai ed espressivo
- Finale. Presto

Dmitry Shostakovich (1906-1975)

Pianotrio nr. 1 in c, opus 8 (1923)

- Andante – Allegro

— pauze —

Franz Schubert (1797-1828)

Pianotrio nr. 2 in Es, opus 100, D929 (1827)

- Allegro
- Andante con moto
- Scherzando. Allegro moderato
- Allegro moderato

Pianotrio's van Beethoven, Shostakovich en Schubert

Beethovens *Pianotrio in D, opus 70 nr. 1*

Beethoven droeg de twee pianotrio's die samen opus 70 vormen op aan de raadselachtige Hongaarse gravin Marie von Erdödy. In 1808, het jaar waarin deze trio's geschreven werden, had de componist kamers in haar appartement. Verder is er over haar niet veel geweten, behalve dat ze zeer goed piano speelde en een grote bewondering voor Beethoven koesterde.

In Beethovens kamermuziekwerken uit die periode gaat hij op zoek naar een perfecte balans tussen de afzonderlijke instrumentale partners. De haarfijne wisselwerking tussen klavier- en strijktechnieken bereikt een hoogtepunt in de *Sonate voor cello en piano in A, opus 69*, eveneens uit 1808. De affiniteiten tussen deze begeesterende cellosonate en de beide trio's opus 70 zijn legio: plastische frasen in een beweging van gelijke notenwaarden, verwante elementen in het thematische gedachtegoed en bijwijlen symfonisch aandoende intenties met heftige climaxen en spannende dynamische schakeringen.

De bijnaam van het *Pianotrio in D, opus 70 nr. 1*: 'Geistertrio' of spooktrio, verwijst naar het geheimzinnige gefluister in de begeleiding van het *Largo*. Hetzelfde effect zou terug te vinden zijn in een heksenkoor voor een nooit gerealiseerde *Macbeth*-opera. Het trio begint krachtig met een *Allegro vivace e con brio unisono*. De cellosolo lanceert het eerste thema. Meteen een statement voor de emancipatie van dit instrument, dat in die dagen nog maar nauwelijks zijn begeleidende basfunctie was ontgroeid. De evenwichtige verhouding tussen piano

en strijkers wordt over de hele lijn in een transparante textuur aangehouden, met drie partijen die zelfstandig naast elkaar staan. In de doorwerking van het eerste deel worden sterke spanningen opgestapeld, die een moeizame oplossing bereiken alvorens het hoofdmotief nog eenmaal weerklinkt in de coda. Het reeds geciteerde tweede deel is een soort symfonische schets, eigenlijk een 'nachtstuk' met een impressionistisch werkende akkoordsamenstelling. Na de buitenwereldse sfeer en de donkere stemming laat Beethoven de *Presto*-finale in een daverend hel licht op ons los.

Shostakovich' *Pianotrio nr. 1, opus 8*

Dmitry Shostakovich schreef zijn *Pianotrio nr. 1 in c, opus 8*, toen hij amper 17 jaar oud was. Door de vroege dood van zijn vader moest hij in die periode voor brood op de plank zorgen voor zichzelf, zijn twee zussen en zijn moeder. Dus werkte hij als pianist in filmhuizen en vaudevilletheaters. Voor de briljante conservatoriumstudent was het improviseren en componeren voor een 'minderwaardig' genre als de film een beproeving. Soms viel hij in slaap in de cinema, maar af en toe slaagde hij er in om tijd te stelen voor zijn eigen aspiraties. Volgens zijn jongste zus repeteerde hij zijn *Pianotrio nr. 1* in de bioscoop als begeleiding bij een film, bijgestaan door zijn vrienden, de violist Venyamin Sher en de cellist Grigori Pekker, en ondanks de tegenkantingen van het publiek.

Shostakovich droeg dit trio op aan zijn toenmalige verloofde Tatyana Glivenko. Dit gebalde, eendelige jeugdwerk bevat al duidelijk de kiem van de ontwrichtende stemmingswisselingen die in zijn latere werken

zo frappant naar voren komen. De typische, uitgerekte melodische frasen, de brutale scherzando-stijl, de opzettelijke wijde textuur: alle essentiële Shostakovich-elementen zijn ontegensprekelijk aanwezig. Toch lijken deze karakteristieken soms wat onsamenhangend in het rond te zijn gestrooid. De fijne gradaties van ironie die later het handelsmerk van de componist zouden worden, mankeren nog. Opvallend is ook de breedvoerige climax net voor het slot, alsof in gigantische letters het einde op het witte doek wordt afgetiteld. De laatste 16 maten werden later vervolledigd door Shostakovich' leerling Boris Tishchenko.

Schuberts *Pianotrio nr. 2 in Es, D929*

De intimiteit van het lied is in veel van Schuberts composities bepalend. Vooral in de langzame bewegingen van zijn kamermuziek, en in het bijzonder van zijn pianotrio's (beide ontstaan eind 1827), ontspringt de melodie uit het hart van de liedzang. Dit komt wellicht het sterkst naar voor in het *Andante con moto* van het *Pianotrio nr. 2 in Es*. Schuberts vriend Leopold Sonnleithner beschrijft in zijn memoires hoe de componist tijdens de winter van 1827-28 op een huisconcert bij Josephine Fröhlich gecharmeerd raakte door een Zweeds volkslied dat door de zanger Isaac Albert Berg ten gehore werd gebracht. Dit lied, *Se Solen Sjuncker* ('De Zonne Zonk'), zou de basis hebben gevormd voor het bezwerende andantethema van het *Pianotrio in Es*. Deze getuigenis, die in verdere correspondentie overigens in een andere context wordt aangehaald, is echter nooit met overtuigend bewijsmateriaal gestaafd.

De overheersende sfeer van dit pianotrio wijst eveneens vooruit naar het desolate, met

doem beladen landschap uit de liedcyclus *Winterreise*, die hij niet veel later, tijdens zijn laatste levensjaar, zou voltooien. De nog wel herkenbare klassieke galanterieën, schatplichtig aan Schuberts Weense achtergrond, worden in het *Pianotrio nr. 2 in Es* overwoekerd door onrustige modulaties, dramatische akkoorden en hoekige ritmes. Nergens komt die dualiteit beter tot uiting dan in de middensectie van het *Scherzo*, waar het fijn geaccentueerde, bijna aan een wals denkende gedeelte overgaat in een mars in driekwartsmaat.

Door middel van doordachte thematische verwijzingen en een rijke gelaagdheid zijn de vier delen organisch verbonden. De terugkeer en gedaantewisseling van het eerder besproken andantethema in het laatste deel is hiervan een treffend voorbeeld. Frisse uitbundigheid, virtuositeit en ritmische precisie lijken naar een verwachtingsvol hoogtepunt uit te groeien tot, als in een visioen, de emoties een andere kant opgaan. Na een boeiende dialoog en een nieuwe transformatie van hetzelfde thema is een lange weg afgelegd die doorheen liefdevolle verbondenheid, pijn en tragiek tenslotte uitmondt in tedere triomf.

Sabien Van Dale

Grote pianotrio's van de 20e eeuw

In 1905 werd in Parijs op initiatief van de toen al beroemde cellist Pablo Casals (1876-1973) het ondertussen legendarisch geworden pianotrio 'Thibaud-Casals-Cortot' opgericht. Zoals de naam aangeeft, bestond dit trio naast Casals uit de violist Jacques Thibaud en de pianist Alfred Cortot. Jacques Thibaud (1880-1953) stichtte later (1943) samen met de pianiste Marguerite Long het fameuze concours 'Long Thibaud'. De pianist Alfred Cortot (1877-1962) was samen met Auguste Mangeot de stichter van de Parijse Ecole normale de musique (1919). Dit pianotrio was actief tot 1937 en werd vooral geprezen omwille van de perfectie van de uitvoeringen van de pianotrio's van Haydn, Beethoven, Schubert en Schumann. Musica schreef in juli 1909: 'Le trio Thibaud-Cortot-Casals joua avec sa perfection ordinaire du Schumann et du Beethoven.' Het realiseerde heel wat opnames voor de zwarte schijf. De opnames van Schuberts pianotrio in B (D989) op 6 juli 1926 en van Haydns beroemde 'Zigeunertrio' op 28 juni 1927 zijn nog steeds het beluisteren waard. Ze documenteren treffend een ondertussen historisch geworden uitvoeringspraktijk. Een ietwat recentere opname (1958) van datzelfde Schubert-trio werd gerealiseerd door een nu totaal vergeten maar destijds bijna even beroemd pianotrio. Dit trio bestond uit de legendarische violist David Oistrakh, de cellist Sviatoslav Knushevitzky en de pianist Lev Oborin. Het aantal min of meer bekende pianotrio's uit de vorige eeuw is aanzienlijk. De naam Artur Schnabel (1882-1952) zal vele kenners en liefhebbers bekend in de oren klinken. Als pianist en Beethoven-specialist speelde hij al in het begin van de 20e eeuw in trioverband met diverse 'groten' van zijn tijd. Ook Italië kende enkele internationaal succesvolle pianotrio's. Het Trio di Bolzano (Nunzio Montanari, piano; Giannino Carpi,

viool en Antonio Valisi, cello) speelde tussen 1941 en 1953 uitsluitend in Italië maar ondernam na 1953 talrijke tournees doorheen Europa, Australië, India, Noord Afrika en de VS. Ook het Trio di Trieste (Dario De Rosa, piano; Renato Zanettovich, viool en Libero Lana, cello) was aanvankelijk enkel in Italië actief maar beleefde na 1945 grote successen in Duitsland, Oostenrijk, Groot Britannië en de VS. Het meest recente 20e-eeuwse pianotrio dat door zijn talrijke opnames en wereldwijde concerttournees nu al de status van legendarisch heeft verworven is ongetwijfeld het Beaux Arts Trio (Menahem Pressler, piano; Isidore Cohen, viool en op cello Bernard Greenhouse, een vroegere leerling van Pablo Casals). Hun opnames gelden voor velen nog steeds als dé maatstaf voor de interpretatie van het klassieke en romantische repertoire aan pianotrio's.

Johan Huys

Johan Huys

Het trio Cortot-Thibaud-Casals: Pablo Casals, Jacques Thibaud, Alfred Cortot

Pieter Wispelwey © Benjamin Ealovega

za 14.01.12 / 20.00 / Concertzaal
Pieter Wispelwey & Kristian Bezuidenhout / Beethoven

Dat piano en cello een gelukkige muzikale combinatie vormen, wordt nog maar eens bewezen in deze ode aan Ludwig van Beethoven. Pieter Wispelwey en Kristian Bezuidenhout grasduinen in diens oeuvre en schetsen aan de hand van drie cellosonates en enkele vroege variatiereeksen Beethovens evolutie als componist én als gevoelsmens.

Alexei Lubimov

za 12.05.12 — zo 13.05.12 / Concertgebouw
Alexei Lubimov & Alexei Zuev / Beethoven en Faust. De late pianosonates

In zijn roman *Doktor Faustus* plaatst Thomas Mann Beethovens laatste pianosonate aan het begin van zijn faustiaanse geschiedenis van de moderne muziek. De Russische toppianisten Alexei Lubimov en Alexei Zuev koppelen Beethovens late sonates in dit rijke concertweekend moeiteloos aan verwante meesterwerken uit de 20e eeuw.

In het Concertgebouwcafé kunt u gezellig nagenieten met cultuurliefhebbers en mogelijk ontmoet u er ook de artiesten.

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 7 ZAND 34 BRUGGE

PROVINCIE
West-Vlaanderen

BRUGGE

FLUXYS

MUZE
MUSE

Grensoverschrijdend netwerk voor klassieke en hedendaags klassieke muziek

DeMorgen
een open geest leeft erf meer

Knack

Klara

COBRA

focus + wtv